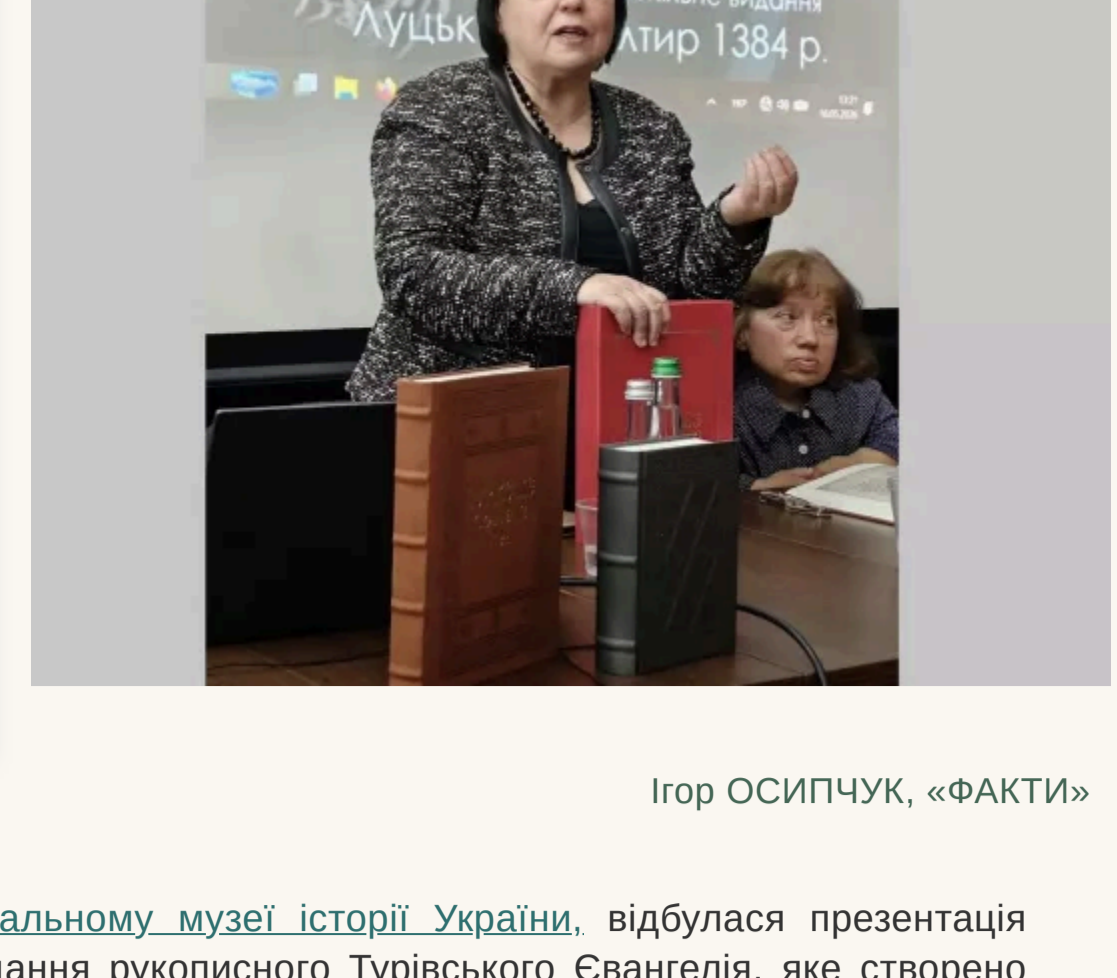

ОСТАННІ НОВИНИ

- 12:27** Закон про мито на декоративний камінь: два поштових розвинути переробки та створенню нових робочих місць — експерти
- 12:24** Союз проти України: Китай тисне на Росію, щоб вона відмовилася від бойових дій
- 12:19** Зрива культового «Двінака» померла у 25 років: що стало причиною смерті «найстрашнішої дівчини у світі»
- 12:13** Затримано корувальницю ударив росіянина по Дніпру
- 12:10** «Після 2022 року я по-прежнему подивися на історію України» — збірка серіалу «Пригоди козака Вигоського» Артем Пльондер
- 11:59** Дешево та сердито: п'ять видів від використання борозна на горіщі
- 11:48** За 15 кілометрів від кременя: <

Священник сховав реліквію в ящику з вугільля, але експедиція знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Турівського Євангелія XI століття

12:24 — 20 травня 2026

Ігор ОСИПЧУК, «ФАКТИ»

У Києві, в Національному музеї історії України, відбулася презентація факсимільного видання рукописного Турівського Євангелія, яке створено в Києві у часи княжої Русі, у XI столітті. Зараз цей неоціненний рукопис зберігається у Польщі, в Бібліотеці імені Врублевських Академії наук Литви. Керівниця проєкту «Повертаємо в Україну культуру спадщини», директорка видавництва Ганна Горобець розповіла, що до цього було видано факсиміле одинадцяти старовинних українських книг. Тож Турівське Євангеліє — дванадцяте. Оригінали цих пам'яток зберігаються за кордоном.

— Зазначу, що близько 90 відсотків української рукописної спадщини знаходиться, на жаль, в країні-агресорці, — зазначила Ганна Горобець. — Дев'ять відсотків — в Європі, децю є у США та лише близько одного відсотка — в Україні.

«Білоруські депутати звернулися в українське посольство: мовляв, як ми посміли видати факсиміле твій ятки, яка, як вони вважають, належить їхній країні»

Ганна Горобець (на фото у заголовку) стисло розповіла про всі дванадцять факсимільних видань старовинних книг, виданих на сьогоднішній день в рамках проєкту «Повертаємо в Україну культуру спадщини». Виявляється, одне з них — факсиміле Лавриського Євангелія XII-XIV століть — викликало ледь не міжнародний скандал. Претензії надходили від депутатів парламенту Білорусі. Це сталося ще до повномасштабної війни.

— Коли ми видали факсиміле Лавриського Євангелія, до нас звернулося посольство України в Мінську — каже Ганна Горобець. — Українські дипломати попросили нас, щоб в Білорусі, що пам'ятають свою вагають своє. Президент Лукашенко заявив, що це найдавніша з білоруських книжок і що слід добитися від польської сторони, щоб вона (Польща) її віддала (оригінал Лавриського Євангелія зберігається у Кракові, в Бібліотеці Чотторських). — Авт.). Забрати у поляків оригінал білорусам не вдалося, і вони почали добиватися, щоб їм передали хоча б копію. Польська сторона відмовилася білоруській, а нам копію надала. Причому на безплатній основі. І от коли ми видали факсиміле Лавриського Євангелія, депутати парламенту Білорусі звернулися в посольство України з офіційним запитом. Мовляв, як ми посміли видати факсиміле книги, яка, як вони вважають, «належить» їхній країні. Наш посол зателефонував мені, спитав, чи можемо приймати в Мінськ і довести, що то українська писемна пам'ятка. Тож ми з науковцем Віктором Мусієнком (до речі, він з 2022 року служив у ЗСУ, звільнився з військoвими днями) поїхали в Білорусь і провели презентацію факсимільного видання Турівського Євангелія на му приїждь місто Білорусі. Пан Віктор Мусієнко фантами довір, що це рукописну книгу створено в Україні. Зокрема, він казав, що там (в тексті церковнослов'янською мовою. — Авт.) десять тисяч помилок, які могли зробити тільки носії української мови. Тож ця книгу переписували саме на території України.

Обкладинка оригіналу Лавриського Євангелія (Фото з Вікіпедії)

«Збереглося лише десять аркушів Турівського Євангелія»

Перед початком презентації факсимільного видання Турівського Євангелія Ганна Горобець дала інтерв'ю «ФАКТАМ».

— На яких умовах литовська сторона надала вашому видавництву можливість працювати з оригіналом Турівського Євангелія? — ставлю питання пані Ганні.

— На умовах безоплатної співпраці: гроші вони з нас не взяли.

— Як технічно була організована робота з оригіналом? Ваші фахівці поїхали в Бібліотеку імені Врублевських Академії наук Литви?

— Ні, не так. Було використано сучасні технології: тюрські друзі виклали електронні копії аркушів Турівського Євангелія у хмарне сховище, і ми завантажили їх зайдти. Все це офіційно — згідно з договором.

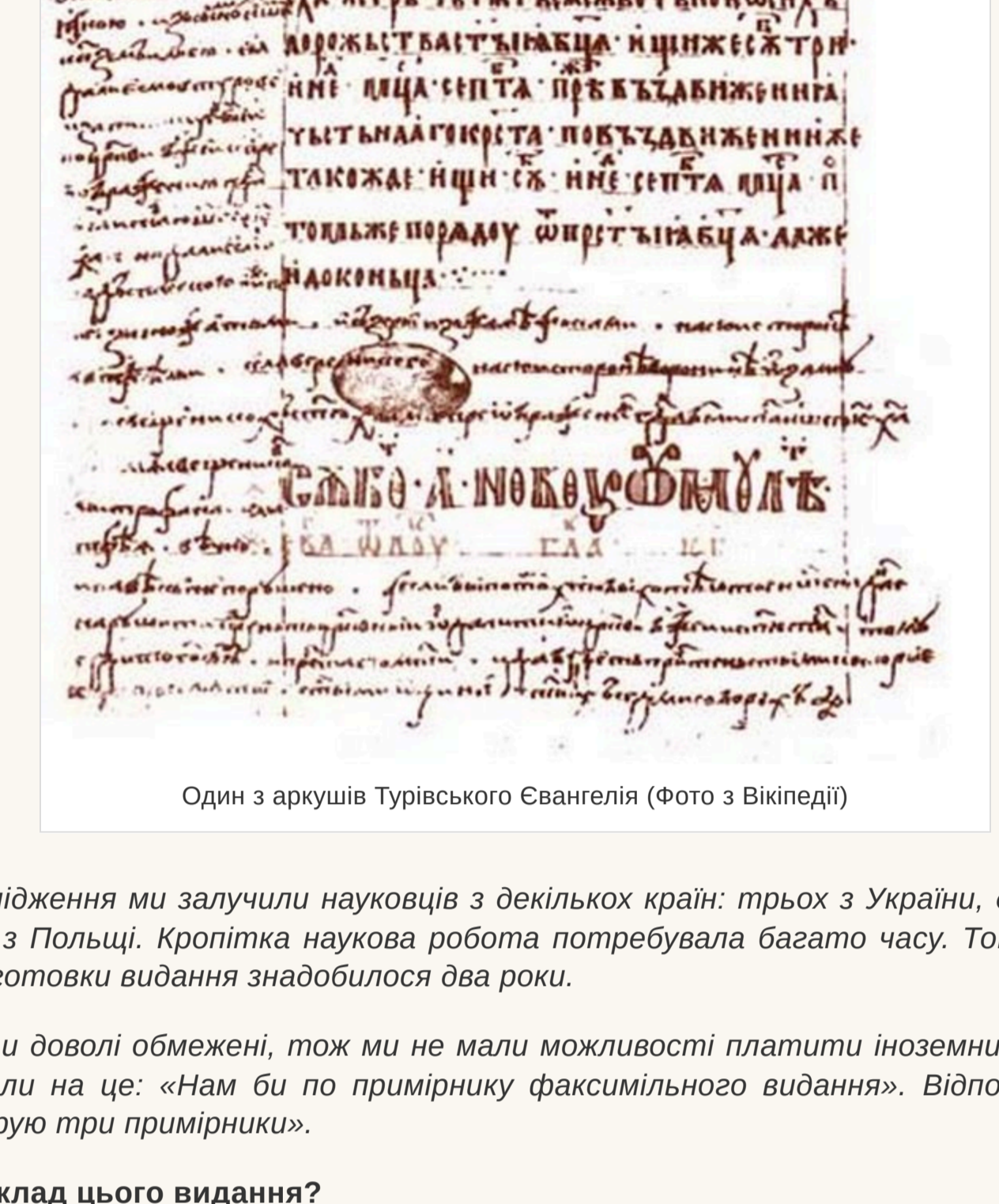
До речі, знаю, що зараз це одна з українських організацій звернулася до Бібліотеки імені Врублевських Академії наук Литви з проханням попрацювати з цією старовинною книгою, так для них це вже було не безплатно. Я сказала представникам цієї української організації, що слід було сказати мені та я попросила білоруських друзів. Адже все одне факсимільне видання той книжки буде робити наша видавництво — ми маємо вже чималий досвід, тож завжди для підготовки факсимільних видань в Україні звертаючись до нас.

— Маєте відповідне обладнання?

— Ні, адже у нас не друкарня, в видавництво — ми готуємо книги до друку.

— Скільки тривала робота з підготовки факсимільного видання Турівського Євангелія?

— Два роки. Тут слід сказати, що збереглося тільки десять аркушів цієї рукописної книги, тобто двадцять сторінок. Але це, я б сказала, дорожчіні сторінки, адже вони XI століття — часів правління великого князя Ярослава Мудрого.

Один з аркушів Турівського Євангелія (Фото з Вікіпедії)

Для їх дослідження ми залучили науковців з декількох країн: трьох з України, двох з Литви та одного з Польщі. Кропітка наукова робота потребувала багатьох часу. Тому й вишло, що для підготовки видання знадобилося два роки.

Наші кошти доволі обмежені, тож ми не мали можливості платити іноземним науковцям. Вони сказали на це: «Нам би по примірнику факсимільного видання». Відповіла їм: «Так я вам подарую три примірники».

— Який наклад цього видання?

— Сто примірників. Ми розповсюджуємо їх по центральних наукових бібліотеках у кожній області України та провідних музеях, як-от Національний заповідник «Софія Київська», Національний музей історії України, обидва Музеї книги і друкарства (в Києві і в Острозі). Це моя мрія — щоб у всіх областях країни була колекція наших факсимільних видань. Сенса у тому, щоб науковці на місцях мали доступ до факсиміле старовинних українських книг. Окрім того, ми даруємо наш факсимільні видання іноземним науковим центрам, бібліотекам і вченим. До речі, зараз во завершено переклад англійською мовою Турівського Євангелія та його наукового дослідження. Плануємо видати цю книгу у червоні літні.

Факсимільне видання Турівського Євангелія видати накладом 100 примірників (Фото з фейсбуку)

— В яку суму вам обійшовся один примірник?

— Разом з авторським гонораром українським вченим — понад 3 тисячі гривень.

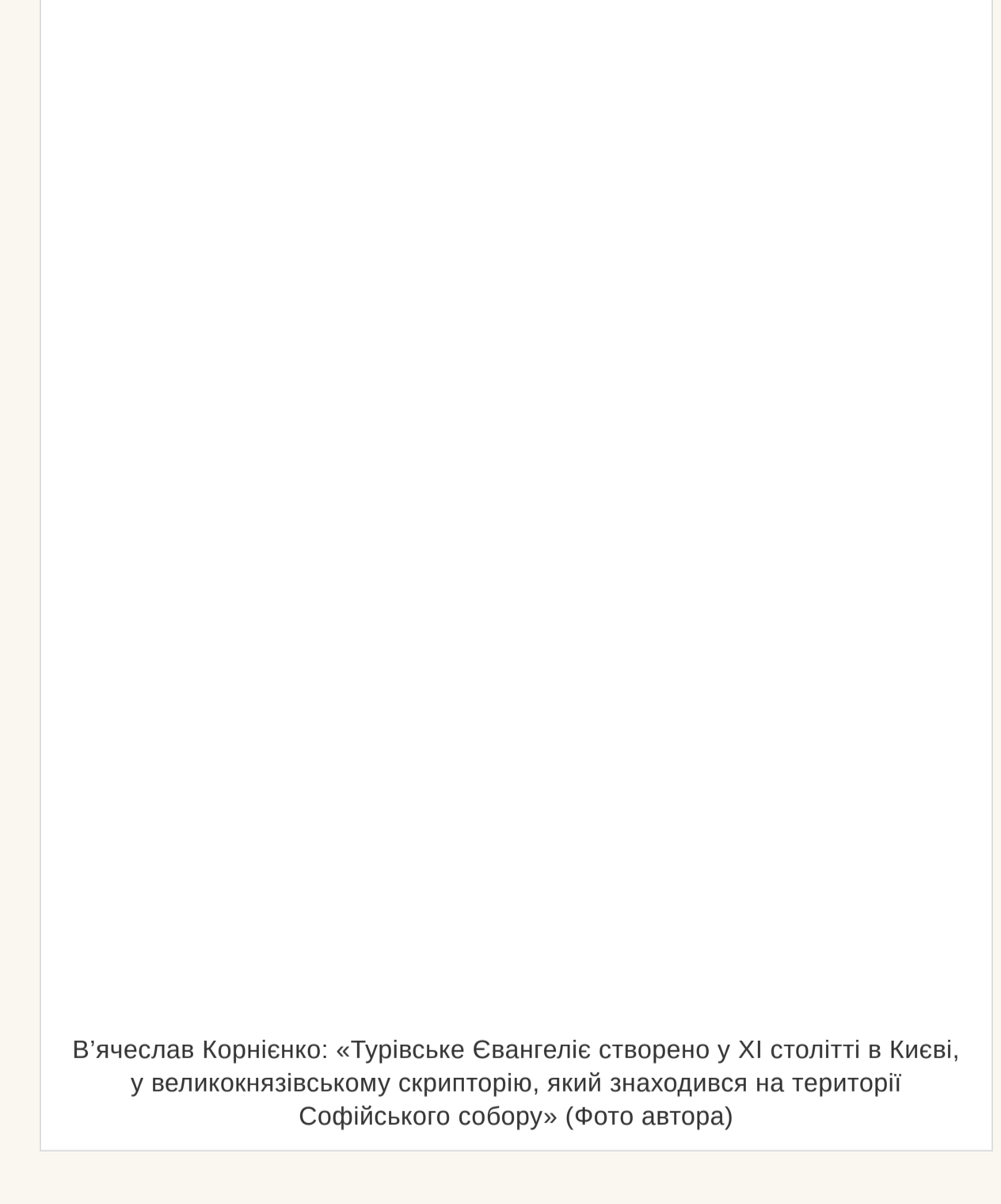
Читайте також: Мазепа зустрічається з королем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкрилася виставка, експонат якої має до цього причетність

«У Софії Київській існував центр книгописання, і звідси книжки розповсюджувалися по інших містах княжої Русі»

Заступник генерального директора Національного заповідника «Софія Київська» доктор історичних наук Вічеслав Корнієнко, який взяв участь в дослідженні Турівського Євангелія, розповів:

— Це Євангеліє було створено у великокнязівському скрипторію (слово має латинське походження: «scriptor» — це писар), який розміщувався в Києві, в Софійському соборі.

Раніше вважали, що Турівське Євангеліє написано десь в іншому місці. Скажімо, в Мінську заявляли, що це білоруська книга. Дехто з науковців трактував обережніше: мовляв, складно довести, що цей манускрипт було написано не в Турові (в цьому білоруському місті його виявили), але водночас важко спростувати, що він створений не там.

Вічеслав Корнієнко: «Турівське Євангеліє створено у XI столітті в Києві, у великокнязівському скрипторію, який знаходився на території Софійського собору» (Фото автора)

Турівське Євангеліє виявили за часів російської імперії. За наказом пенсителя навчального округу Більцького у Турів була направлена експедиція, яка мала на меті знайти свідчення того, що цей край «ісконно руський». Турівське Євангеліє намагалися представити як доказ цієї тези.

Священник у церкві спробував прихопити цю реліквію: поклав в ящик з вугільям. Проте, мабуть, експедиція знала, де шукати — мала, як то кажуть, наводку. Тож «випадаков» зайшла в приміщення, де було навалено устіяні речі, «випадаков» зазірнула в ящик з вугільям і там виявила ці дорожчіні десять аркушів. Потім її відвезли у Вільно.

У ХХ столітті, під час Першої світової війни, коли російська армія відступала, під проводом порятунку культури цінностей в Вільно вивезли бібліотеку та архів. Їх вивезли в Рум'янцівську бібліотеку (нині російська державна бібліотека) в Москві. Згодом, в період між двома світовими війнами, російська сторона поширювала чутки, що вивезені з Вільно рукописи згоріли. Для чого була потрібна ця легенда? Щоб Польща припинила сувачені вимоги по повернення цієї спадщини. А після Другої світової війни Турівське Євангеліє (певно, й інші реліквії) повернули у фактично окуповану Радянським Союзом Литву.

У 1990-х роках, коли створюлися національні держави, почалися дослідження, які мали на меті з'ясувати походження Турівського Євангелія. Тоді навіть, російські науковці зазначали, що ця книга має виразні риси школи київської скрипторію. При цьому вони говорили, що невідомо, де саме працював переписувач над Турівським Євангелієм: можливо, в Турові, не виключено, що в якомусь іншому місці. Тобто знову в такі створювалося підґрунтя для заяв про «спільну спадщину».

Важливий момент — оформлення цього Євангелія. Зазвичай стародавні рукописи мають гарне оформлення — в них присутні мініатюри. А в Турівському Євангелію їх немає. Але там дуже майстерно написані заголовні літери й заставки. Так от, найбільш аналогію цьому ми з місцевознавцем Поліною Янчук знайшли в оформленні стінопису Софійського собору, який був джерелом натхнення для переписувачів книг.

Цей факт разом з українськими мовними особливостями Турівського Євангелія, його досліджував науковець Віктор Мусієнко, дали нам підстави зробити висновок, що його створено в Києві, у великокнязівському скрипторію. Слід зазначити, що польська колега, яке вивчала це Євангеліє, знайшла в ньому ознаки української мови. Підкресли, що вона працювала абсолютно незалежно від нас.

Слід розуміти, що в Софії Київській існував центр книгописання, і звідси книжки розповсюджувалися по інших містах княжої Русі. І лише наприкінці XI століття з'явилися інші скрипторії, зокрема в Новгороді.

Тепер щодо твердження російської історіографії про те, що Польща давньоруської мови. Однак вона існувала, то це була старокраїнська мова. Чому? Її мовні норми задавали київські переписувачі. Тобто вони часто писали так, як говорили, тому народили помилки при переписуванні книг церковнослов'янською мовою. А їхні новгородські колеги, переписуючи книги, створені в київському скрипторію, сприймали ці помилки як норму церковнослов'янської мови.

Доктор історичних наук Людмила Гнатенко, старша наукова співробітниця Інституту рукопису, яка також досліджувала текст Турівського Євангелія, зокрема, зазначила:

— Ідея спільної (з росіянами. — Авт.) писемної традиції не витримує критики, зокрема тому, що у XI столітті на місці московії були самі болота. Тож у XI столітті на місці держави, якою в той період її (держави) ще не існувало.

Людмила Гнатенко: «Ідея спільної (з росіянами. — Авт.) писемної традиції не витримує критики, зокрема тому, що у XI столітті на місці московії були самі болота» (Фото автора)

Оригінал «ФАКТИ» розповідали, як брехня про князя який побудував Софію Київську, залилася нерозкритою майже тисячу років.

На фото у заголовку: Ганна Горобець: «Один примірник факсимільного видання обійшовся нам у понад три тисячі гривень» (Фото автора)

Читайте нас у **Facebook** 2929

⚡ До змісту розділу Побачили помилку? Виділіть її та натисніть CTRL+Enter

🔍 Друкувана версія 🔒 Лист редакторів 🔒 Показати/хисати

f Поділитися **0** **🔒** Поділитися **🐦** Твітнути

ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ

- Українці нокуть уродженця в Києві у парламенті: закликають до розслідування про корупційні зв'язки
- Тереза — «Завоювати та долати» відомий вид. Телешоу — «Туз Пенталіа» і шість років. Тера — проно на 18 червня
- Близько двох зареку червоної зми, а Півном не варто вгадати гроші: гороскоп на 18 червня
- Зелені не зі знають чорно тижень: лайфхак від шеф-кухаря

Новини партнерів

Мапа сайту	Новина	Світ	Культура	Книга рецепта	Історія суцасності	Іменинники дня
	Україна	Політика	Спорт	Наука та бізнес	Гороскоп	Кіносвіт
	Гороскоп	Політика	Спорт	Наука та бізнес	Гороскоп	Кіносвіт
	Гороскоп	Політика	Спорт	Наука та бізнес	Гороскоп	Кіносвіт

Розкриття | Громадянство | Коментарі | Прогнози і сценарії | Правила користування сайтом | Акти

© 1997–2026 **ФАКТИ** та **інформація**
 Усі права на матеріали сайту охороняються у відповідності до законодавства України.
 Матеріали не розповсюджені на території Росії, Білорусі, а також країнам, які перебувають у стані воєнного чи надзвичайного стану.